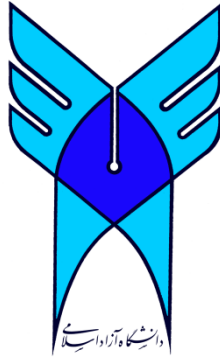

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود

دانشکده گروه: حقوق

رشته و گرایش تحصیلی: جزا و جرم شناسی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

عنوان پایان نامه:

بررسی مقایسه ای جرم محاربه و بغی با جرایم سیاسی در حقوق

اسلام و ایران

مؤلف:

عرفان قدرتی نژاد

استاد راهنما:

خانم دکتر عسل عظیمیان

۹۴۰۱۶۷۸۷۰

سال تحصیلی: ۱۳۹۶

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر افعال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتدای فرهنگ و تمدن بشری مادیانجام و اعضا هیات علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

۱. اصل برائت: لازم به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.
۲. اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
۳. اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
۴. اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
۵. اصل رعایت حقوق: الزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران، پدیدمندان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
۶. اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشورهای افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
۷. اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
۸. اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه کلیه بکاران پژوهش.
۹. اصل منفعت ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ:

شماره:

پیوست:

سازمان مرکزی

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب عرفان قدرتی نژاد دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق گرایش حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ ۹۷/۰۳/۳۱ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی مقایسه ای جرم محاربه و بغی با جرایم سیاسی در حقوق اسلام و ایران با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: عرفان قدرتی نژاد

تاریخ و امضا:

تقدیم به:

پدر و مادر مهربانم که سختی را به جان خریدند و خود را سپردای مشکلات کردند تا من به اینجا برسم.

تقدیر و تشکر:

از تمام اساتید بزرگوار و دوستان عزیزم که برای رسیدن به موفقیت راهنمایی ام کردند.

فهرست مطالب

صفحه	مطلب
۱	چکیده:
۲	مقدمه:
۴	بیان مسأله
۶	سوابق مربوط:
۹	سوالات تحقیق:
۹	فرضیه ها
۱۰	اهداف تحقیق
۱۰	روش کار
۱۰	نوع روش تحقیق:
۱۰	ابزار گردآوری اطلاعات
۱۱	فصل اول: کلیات
۱۲	مبحث اول: کلیات محاربه
۱۲	گفتار اول: مفهوم محاربه در لغت
۱۲	بند اول: محاربه در لغت
۱۲	بند دوم: مفهوم آیه محاربه
۱۴	گفتار پنجم: تعریف بغی
۱۶	بند اول: بغی در فقهای امامیه
۱۷	بند دوم: بغی در فقهای اهل سنت
۱۸	بند سوم: بغی در حقوق ایران
۱۸	مبحث دوم: جرم سیاسی:

گفتار اول: تعریف جرم سیاسی	۱۸
بند اول: تاریخچه جرائم سیاسی	۲۰
بند دوم: فلسفه و سابقه تفکیک جرائم سیاسی از جرائم عمومی	۲۵
بند سوم: معیارهای شناخت جرائم سیاسی و ارائه ضابطه مختار	۲۶
بند چهارم: قانونی بودن تعریف و انطباق آن با موازین اسلامی	۳۲
بند پنجم: جرائم سیاسی درون‌سیستمی. جرائم سیاسی برون‌سیستمی	۳۲
بند ششم: جرائم سیاسی در اسلام	۳۹
بند هفتم: توطئه علیه حکومت اسلامی	۳۹
بند هشتم: الزامات تعریف جرم سیاسی از منظر قانون اساسی	۴۵
فصل دوم: جرم بغی در فقه و حقوق ایران	۵۰
مبحث اول: بررسی جرم بغی در فقه امامیه و حقوق ایران	۵۱
گفتار اول: ارکان تشکیل دهنده بغی	۵۱
بند اول: رکن قانونی	۵۲
بند دوم: رکن مادی	۵۲
بند سوم: مرتکب جرم	۵۲
الف) مسلمان بودن؛	۵۲
ب) گروهی بودن؛	۵۳
ج) داشتن قدرت	۵۴
بند چهارم: رفتار مرتکب جرم بغی	۵۴
بند پنجم: وسیله ارتکاب جرم	۵۵
بند ششم: موضوع جرم	۵۶
بند هفتم: نتیجه جرم	۵۷

۵۷	گفتار دوم: رکن روانی
۵۸	بند اول: سوء نیت عام
۵۸	بند دوم: سوء نیت خاص
۵۹	بند سوم: انگیزه
۵۹	گفتار سوم: احکام ماهوی و شکلی جرم بغی
۵۹	بند اول: احکام ماهوی جرم بغی
۵۹	بند دوم: احکام دفاعی جرم بغی
۶۰	الف) باغیان دارای تشکیلات
۶۰	ب) باغیان فاقد تشکیلات
۶۳	بند سوم: احکام کیفری بغی
۶۶	بند چهارم: احکام شکلی جرم بغی
۶۶	بند پنجم: راه‌های اثبات جرم بغی
۶۶	بند ششم: دادگاه صالح برای رسیدگی به جرم بغی
۶۷	فصل سوم: جرم محاربه و بغی با جرایم سیاسی در فقه شیعه
۶۸	مبحث اول: درآمدی برمسأله ی بغی و باغی در فقه شیعه و تطبیق آن بر جرم سیاسی
۶۹	گفتار اول: ارکان و شرایط تحقق بغی
۷۰	بند اول: خروج و قیام مسلحانه علیه امام عادل
۷۱	بند دوم: گروهی یا جمعی بودن شورش و قیام
۷۲	بند سوم: وجود شبهه و تأویل باطل
۷۳	بند چهارم: مسلمان بودن بغات
۷۴	گفتار دوم: احکام مربوط به بغات و روش برخورد با آنان
۷۴	بند اول: قبل از قیام علنی و درگیری

۷۴	بند دوم: در اثنای درگیری
۷۵	بند سوم: پس از خاتمه شورش و درگیری
۷۵	گفتار سوم: مقارنه ی تطبیقی بغی و جرم سیاسی
۷۹	فصل چهارم: جرم محاربه و بغی با جرایم سیاسی در اسلام و ایران
۸۰	مبحث اول: جرم محاربه در اسلام و ایران
۸۰	گفتار اول: رکن مادی محاربه
۸۰	بند اول: عمل مرتکب
۸۰	بند دوم: موضوع جرم
۸۲	بند سوم: وسیله جرم
۸۴	بند چهارم: نتیجه جرم
۸۵	بند پنجم: رابطه علیت
۸۵	گفتار دوم: رکن روانی محاربه
۸۵	بند اول: سوءنیت عام
۸۶	بند دوم: سوءنیت خاص
۸۶	گفتار سوم: جایگاه جرم سیاسی در حقوق موضوعه ایران
۸۷	گفتار چهارم: جرایم سیاسی علیه امنیت داخلی و خارجی کشور
۸۹	بند اول: تشکیل یا اداره جمعیت (حزب) و یا عضویت در آنها به قصد بر هم زدن امنیت (ماده ۴۹۸ ق.م.ا.)
۹۰	بند دوم: تبانی برای ارتکاب جرایم علیه امنیت (ماده ۶۱۰ ق.م.ا.)
۹۱	مبحث دوم: بررسی تحولات جرم محاربه در قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران
۹۲	گفتار اول: محاربه در فقه
۹۴	گفتار دوم: محاربه در قانون مجازات اسلامی (ق.م.ا.)
۹۵	بند اول: رکن مادی محاربه

- بند دوم: رکن روانی محاربه ۹۶
- گفتار سوم: برخی مصادیق محاربه در قانون مجازات اسلامی ۹۷
- بند اول: مجازات محارب ۹۸
- بند دوم: تحول محاربه در قانون جدید مجازات اسلامی ۹۹
- مبحث سوم: واکاوی جرم بغی در قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران ۱۰۲
- گفتار اول: شرایط تحقق بغی و نحوه برخورد با اهل بغی ۱۰۴
- بند اول: مفهوم بغی در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ ۱۰۵
- بند دوم: تحول بغی در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ۱۰۸
- مبحث چهارم: تحلیل جرم بغی در سیره علوی و قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ۱۰۹
- گفتار اول: تبیین ماهیت جرم بغی ۱۱۱
- بند اول : ماهیت جرم بغی در فقه ۱۱۱
- بند دوم : ماهیت جرم بغی در حقوق کیفری ۱۱۳
- گفتار دوم: مجازات باغی ۱۱۴
- مبحث پنجم: جرم سیاسی در ایران مصوب ۱۳۹۵ ۱۱۹
- الف. نظریه عینی یا مفهوم موضوعی: ۱۲۱
- ب. نظریه ذهنی یا مفهوم شخصی: ۱۲۱
- گفتار اول : ضابطه شناخت جرائم سیاسی از سایر جرائم ۱۲۳
- گفتار دوم : عدم تعریف جرم سیاسی در قانون جرم سیاسی مصوب ۱۳۹۵ ۱۳۰
- گفتار سوم : نارسایی مصادیق جرم سیاسی در قانون جرم سیاسی مصوب ۱۳۹۵ ۱۳۱
- گفتار چهارم : نقد هیات منصفه برای رسیدگی به جرم سیاسی ۱۳۲
- فصل پنجم: نتیجه گیری و منابع ۱۳۴
- نتیجه گیری ۱۳۵

پیشنهادات ۱۳۷

منابع ۱۳۹

چکیده:

ثنویت یا یگانگی دو موضوع محاربه و افساد فی الارض از مباحث بسیار مهم فقه جزایی است. برخی متون فقهی و نیز برخی قوانین به تبع قرآن کریم این دو عنوان را در کنار هم ذکر کرده‌اند. به گونه‌ای که موهم این معناست که این دو. یک جرم به شمار می‌روند. در مقابل برخی از فقیهان در ضمن بحث از جرائمی نظیر به آتش کشیدن منازل. تکرار قتل بردگان و غیر مسلمانان و.. . متعرض عنوان افساد شده و مرتکبان اعمال مزبور را به عنوان مفسد فی الارض مستحق مجازات قتل یا قطع دانسته‌اند. در پاره‌ای مواد قانونی نیز افساد فی الارض جرم مستقلی از محاربه تلقی شده است. نوشته حاضر با مفروض دانستن دوگانگی محاربه و افساد فی الارض. به تبیین معنای افساد و مفسد فی الارض می‌پردازد.

قانون جرم سیاسی با هدف استیفای حق مجرمان سیاسی و حمایت از آنان در اردیبهشت ۱۳۹۵ تصویب نهایی شد؛ اما نباید تصور کرد با تصویب طرح جرم سیاسی، وظیفه قانونگذار به موجب اصل ۱۶۸ قانون اساسی به پایان رسیده است زیرا آنچه در ماده ۱ این قانون آمده تعیین مصداق است و نه تعریف جرم سیاسی؛ مهمترین ضعف این قانون، عدم ارائه تعریف دقیق جرم سیاسی است. در این قانون، هیچ ملاک و ضابطه دقیق و مشخصی برای سیاسی شناختن جرم انتسابی، ارائه نشده است. شاید به همین دلیل در ماده ۵ این قانون، تشخیص سیاسی بودن اتهام را بر عهده دادسرا یا دادگاهی قرار داده است که پرونده در آن مطرح است؛ قانون فوق، نه تنها تعریف جامعی از جرم سیاسی ارائه نداده است بلکه ماده ۲ این قانون، با شمارش برخی از مصداق جرم سیاسی در پنج بند، بر ابهامات قانونی افزوده است؛ هرچند، این قانون دارای نواقصی است ولی آن را باید گامی روبه جلو دانست و معتقد بود که این قانون باعث شده اصل ۱۶۸ قانون اساسی که سال‌های سال بلا تکلیف مانده بود محقق شود و از جنبه رسمی و ظاهری توفیق نظام تقنین تلقی میشود.

کلید واژه ها: جرم. محاربه. بغی. جرایم سیاسی. حقوق اسلام و ایران

جرم دانستن محاربه منطبق بر مبانی جرم‌انگاری است. عمل محارب باعث صدمه به مردم و ایجاد ترس و وحشت در آنها می‌شود. مضافاً تردیدی در شایسته سرزنش جزایی بودن محارب نیست. بر این اساس خداوند متعال در آیه ۳۳ سوره مائده مجازات های سنگینی را برای محاربه وضع کرده است؛ اما ظاهر این آیه که در بردارنده دو عنوان «محاربه» و «افساد فی الارض» است. در طول تاریخ اسلام همواره مورد سوء استفاده حاکمان قرار گرفته و به استناد آن مخالفان سیاسی خود را سرکوب کرده‌اند. از جمله بنی‌امیه از این آیه علیه مخالفان سیاسی خویش استفاده می‌کرد. «حجاج بن یوسف. حاکم اموی. در دفاع از اعمال بی رحمانه خود علیه شورشیان و یاغیان به آیه محاربه استناد می‌کرد. کشتن حجر بن عدی الکندی توسط معاویه و طرفدارانش در سال ۵۱ هجری و کشتن حسین بن علی (ع) و بسیاری از خانواده پیامبر (ص) با طرح اتهام «افساد فی الارض» صورت گرفت.^۱

در حقوق کیفری ایران نیز قلمرو جرم محاربه و مصادیق داخل در آن چندان روشن نیست. این ابهام از مبنایی‌ترین ماده مربوط به محاربه در حقوق کیفری ایران یعنی؛ ماده ۱۸۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ شروع می‌شود. برداشت سطحی تدوین کنندگان این قانون. از آیه فوق سبب شده است تا «افساد فی الارض» به صورت مستقل از جرم محاربه مورد جرم‌انگاری واقع شود. متأسفانه این روش به شکل نامطلوبی در لایحه جدید مجازات اسلامی هم تکرار گردیده است. علاوه بر آن مقنن در برخی قوانین متفرقه جزایی هم که پیش از این به تصویب رسیده است. این رویه را دنبال کرده است و مواردی را که در آن اساساً دست بردن به سلاح و قصد ارباب و سلب آزادی و امنیت مردم وجود ندارد. محاربه یا در حکم محاربه یا افساد فی الارض دانسته است. از دقت در مجموعه این قوانین ملاحظه می‌گردد. در هر مورد که قصد مقابله با حکومت باشد یا اقدامات مجرمانه فردی عملاً به مقابله با حکومت بینجامد. مقنن آن را به نوعی داخل در عنوان محاربه دانسته است. صرف نظر از اینکه عمل مزبور شرایط تحقق جرم محاربه از جمله دست بردن به سلاح و قصد ارباب مردم را داشته باشد یا خیر.

این در حالی است که مقابله با حکومت اسلامی از قلمرو جرم محاربه خارج بوده است و داخل در قلمرو «بغی» می‌گردد. توضیح اینکه بغی به معنی خروج از اطاعت امام معصوم (ع) یا حاکم عادل است. برخی از

^۱ یحیی ابن سعید. ابی ذکریا. ۱۴۱۰. الجامع للشرایع. سلسله الینابیع الفقہیہ. ج ۲۵. چاپ اول. دار التراث.

فقها مانند شهید اول و ثانی صراحتاً خروج بر امام معصوم (ع) را ذکر کرده‌اند. برخی دیگر با توجه به اطلاق ادله بغی آن را شامل خروج بر نایب امام (ع) در زمان غیبت نیز می‌دانند.^۱

فقها احکام مربوط به بغی را در کتب جهاد (نه کتب جرائمی مثل حدود و تعزیرات) ذکر کرده و احکام خاصی را هم برای آن قائل شده‌اند.^۲ از دقت در کتب جهاد متون فقهی که محل بحث از «بغی» است آشکار می‌شود که هدف باغی مقابله با حکومت اسلامی است در حالی که هدف محارب. بر هم زدن امنیت مردم است. به عبارت دیگر باغی قصد سرنگونی حکومت را دارد. در حالی که محارب قصد ایجاد رعب و هراس و سلب آزادی و امنیت مردم را دارد. طرف باغی حکومت است. در حالی که طرف محارب مردم اند. به همین دلیل است که برخی از اندیشمندان مسلمان اعم از اهل سنت و شیعه. بغی را معادل جرم سیاسی در اسلام دانسته‌اند.^۳

به هر حال سؤال اساسی این پژوهش آن است که آیا اقدام مقنن در گسترش قلمرو جرم محاربه به اعمالی که در آنها دست بردن به سلاح و قصد ارعاب وجود ندارد و بخصوص ایجاد عنوان خاص مجرمانه «افساد فی الارض» در کنار جرم محاربه درست و منطبق بر مبانی فقهی است یا خیر؟

در ادامه. ابتدا در قسمت رکن قانونی قلمرو دقیق جرم محاربه را بیان می‌کنیم (بند ۱). سپس اجزای رکن مادی آن را تجزیه و تحلیل می‌نماییم. (بند ۲) و در نهایت به بحث و بررسی رکن روانی آن خواهیم پرداخت (بند ۳).

^۱ مرعشی. سیدمحمد حسن. ۱۳۷۳. دیدگاه‌های نو در حقوق کیفری اسلام. ج ۱. چاپ اول. تهران. نشر میزان.

^۲ همان: ۶۹-۶۷

^۳ مرعشی. سیدمحمد حسن. ۱۳۷۳. دیدگاه‌های نو در حقوق کیفری اسلام. ج ۱. چاپ اول. تهران. نشر میزان.

بیان مسأله

«محرابه و افساد فی الارض» جزو جرائم و گناہانی است که دارای مجازات خاص و معین شرعی بوده و از این جهت در حوزه حدود (مجازات‌هایی که کمیت و کیفیت آنها در شرع مشخص شده است) جای می‌گیرد. براساس تعریف قانون مجازات اسلامی هر کس که برای ایجاد رعب و هراس و سلب آزادی و امنیت مردم دست به اسلحه ببرد. محارب و مفسد فی الارض است و میان سلاح سرد (همچون چاقو. قمه. شمشیر. نیزه و...) و سلاح گرم (تفنگ. هفت تیر. مسلسل و...) تفاوتی نیست.

البته کسی که به روی مردم سلاح بکشد ولی در اثر ناتوانی موجب هراس هیچ فردی نشود محارب نیست. همچنین اگر کسی سلاح خود را با انگیزه عداوت شخصی به سوی یک یا چند نفر مخصوص بکشد و عمل او جنبه عمومی نداشته باشد. محارب محسوب نمی‌شود.

باید توجه داشت مفهوم محاربه از مفاهیمی است که بدون قصد. تحقق پیدا نمی‌کند. اگر چه قتل هم صورت گرفته باشد. همچنین محاربه محارب باید ظاهر و علنی باشد. زیرا در غیر این صورت عنوان محارب صدق نخواهد کرد. البته در صدق عنوان محاربه وقوع آن در شهر یا بیابان تاثیری ندارد؛ متنها باید سوءنیت (قصد مجرمانه) محارب ظهور و بروز پیدا کند تا عنوان محاربه صادق باشد.

در اینکه اسلحه ای که محارب به کار می‌برد قدیم یا جدید باشد یا رایج یا غیر رایج باشد نیز تفاوتی وجود ندارد. حتی اگر ایجاد رعب و هراس با چوب دستی و سنگ هم حاصل شود. عنوان محاربه صادق است. نکته مهم این است که هر فرد یا گروهی که برای مبارزه با محاربان و از بین بردن فساد در زمین دست به اسلحه برند محارب نیستند. زیرا عمل این گروه جنبه فساد ندارند بلکه عنوان دفع فساد دارد.

سارق مسلح و قطاع الطريق (راهزن) هرگاه با اسلحه امنیت مردم یا جاده را بر هم بزند و رعب و وحشت ایجاد کند محارب است. در واقع این دو عمل از مصادیق بارز محاربه و افساد فی الارض هستند.

هر گروه یا جمعیت متشکل که در برابر حکومت اسلامی قیام مسلحانه کند مادام که مرکزیت آن باقی است. تمام اعضاء و هواداران آن که موضع آن گروه یا جمعیت یا سازمان را می‌دانند و به نحوی در پیشبرد اهداف آن فعالیت و تلاش موثر دارند. محارب محسوب می‌شوند. اگرچه در شاخه نظامی شرکت نداشته باشند. همچنین هر فرد یا گروهی که طرح براندازی حکومت اسلامی را بریزد و برای این منظور اسلحه و مواد

منفجره تهیه کند و نیز کسانی که با آگاهی و اختیار. امکانات مالی موثر و یا وسایل و اسباب کار و سلاح در اختیار آنها بگذارند. محارب و مفسد فی الارض هستند.

جرم دانستن محاربه منطبق بر مبانی جرم‌انگاری است. عمل محارب باعث صدمه به مردم و ایجاد ترس و وحشت در آنها می‌شود. مضافاً تردیدی در شایسته سرزنش جزایی بودن محارب نیست. بر این اساس خداوند متعال در آیه ۳۳ سوره مائده مجازات های سنگینی را برای محاربه وضع کرده است؛ اما ظاهر این آیه که در بردارنده دو عنوان «محاربه» و «افساد فی الارض» است. در طول تاریخ اسلام همواره مورد سوء استفاده حاکمان قرار گرفته و به استناد آن مخالفان سیاسی خود را سرکوب کرده‌اند. از جمله بنی‌امیه از این آیه علیه مخالفان سیاسی خویش استفاده می‌کرد. «حجاج بن یوسف. حاکم اموی. در دفاع از اعمال بی رحمانه خود علیه شورشیان و یاغیان به آیه محاربه استناد می‌کرد. کشتن حجر بن عدی الکندی توسط معاویه و طرفدارانش در سال ۵۱ هجری و کشتن حسین بن علی (ع) و بسیاری از خانواده پیامبر (ص) با طرح اتهام «افساد فی الارض» صورت گرفت.

این در حالی است که مقابله با حکومت اسلامی از قلمرو جرم محاربه خارج بوده است و داخل در قلمرو «بغی» می‌گردد. توضیح اینکه بغی به معنی خروج از اطاعت امام معصوم (ع) یا حاکم عادل است. برخی از فقها مانند شهید اول و ثانی صراحتاً خروج بر امام معصوم (ع) را ذکر کرده‌اند. برخی دیگر با توجه به اطلاق ادله بغی آن را شامل خروج بر نائب امام (ع) در زمان غیبت نیز می‌دانند. فقها احکام مربوط به بغی را در کتب جهاد (نه کتب جرائمی مثل حدود و تعزیرات) ذکر کرده و احکام خاصی را هم برای آن قائل شده‌اند. از دقت در کتب جهاد متون فقهی که محل بحث از «بغی» است آشکار می‌شود که هدف باغی مقابله با حکومت اسلامی است در حالی که هدف محارب. بر هم زدن امنیت مردم است. به عبارت دیگر باغی قصد سرنگونی حکومت را دارد. در حالی که محارب قصد ایجاد رعب و هراس و سلب آزادی و امنیت مردم را دارد. طرف باغی حکومت است. در حالی که طرف محارب مردم اند. به همین دلیل است که برخی از اندیشمندان مسلمان اعم از اهل سنت و شیعه. بغی را معادل جرم سیاسی در اسلام دانسته‌اند.

سوابق مربوط:

الف کتاب ها:

- ۱- اصلاح و افساد در قرآن: حمید محمد قاسمی. نشر و پژوهش معنا گرا. ۱۳۸۵ ه. ش: در آن به بررسی معنی اصلاح و افساد و عوامل پیدایش افساد و روشهای اصلاح و راههای مبارزه با مفاسد پرداخته است.
- ۲ جرم محاربه و افساد فی الارض در حقوق جزای اسلامی: محمد جعفر حبیب زاده. نشر آثار علمی دانشگاه تربیت مدرس. ۱۳۷۹ ه. ش: بخش اعظم مطالب کتاب را به محاربه پرداخته و در مبحث پایانی خود از باب مقایسه ی محارب با عناوین فقهی مشابه. به افساد فی الارض به صورت بسیار مختصر اشاره داشته است. با کمی دقت در تعریف ایشان از مفسد نیز. آن را به کسی که شیء را از حالت صلاح و سلامت بیرون برد. معرفی کرده که اولاً: این تعریف به قدری عام و بسیط است که هر عملی را شامل می شود. ثانیاً: منظور از شیء چیست؟ انسان است یا جامعه ی اسلامی یا فرهنگ یا اقتصاد یا...؟

ب - مقاله ها:

- ۱- سیری در مستندات فقهی جرم انگاری افساد فی الارض: حسینعلی بای. در فصلنامه فقه و حقوق. شماره هفتم. زمستان ۱۳۸۴ ه. ش: فقط به روایاتی که موضوع آنها بر مفسد فی الارض تطبیق داده شده. پرداخته است.
 - ۲- جرائم امنیت عمومی (محاربه): سید محمد باقر حکیم: در فصلنامه فقه اهل بیت (ع). شماره ۲۶. تابستان ۱۳۸۰ ه. ش. در ضمن بحث از محاربه فقط به فساد در زمین از نظر لغوی و قرآنی پرداخته است.
- در مصادر و کتب مورد مراجعه هیچکدام با این جرم برخوردی مانند دیگر جرائم ننموده و از این رو عناصر معتبر در ارتکاب جرائم در خصوص این جرم نیز تبیین نشده است. به عبارت دیگر هیچیک از عناصر مادی و معنوی جرم ارتکاب افساد فی الارض در آنها منقح نشده است.

ج: سوابق انجام شده در سایت ایران داک:

- ۱- بررسی محاربه در قوانین موضوعه جمهوری اسلامی ایران. پایان نامه. مجتمع آموزش عالی قم. دولتی - وزارت علوم. تحقیقات. و فناوری - دانشگاه تهران. ۱۳۷۷. کارشناسی ارشد

استاد راهنما: حسن مرعشی | دانشجو: موسی الرضا اکبری اسبق

چکیده: این پایان‌نامه در دو بخش تدوین یافته است. بخش اول مشتمل بر سه مبحث و بخش دوم شامل چهار مبحث است. در بخش اول به تعریف جرم محاربه و ذکر ارکان متشکله آن و مقایسه جرم مذکور با جرم بغی و افساد فی الارض. شروع به جرم. معاونت و شرکت در محاربه. مورد بحث قرار گرفته است. در بخش دوم به جرائمی که در قوانین موضوعه در حکم محاربه. قلمداد شده است و نیز به مجازات محاربه در قوانین موضوعه و نظرات فقهاء در نحوه اعمال و اجرای مجازاتهای چهارگانه مقرر. سپس به نحوه اثبات این جرم و شرایط سقوط حد و نیز موارد عدم سقوط حد محاربه. اختصاص یافته است. در بخش پایانی. خلاصه‌ای از جریان تحقیق و ابهامات و ایرادهایی که در رابطه با محاربه در قوانین موضوعه وجود دارد. اشاره گردیده است.

۲- رابطه محاربه و جرم سیاسی در سیاست جنایی تقنینی ایران و فقه جزایی. پایان‌نامه. دولتی - وزارت علوم. تحقیقات. و فناوری - دانشگاه علامه طباطبایی. ۱۳۹۰. کارشناسی ارشد

استاد راهنما: منصور میرسعیدی | استاد مشاور: حسنعلی موذن زادگان | دانشجو: حامد راعی عباس آبادی

چکیده: محاربه به عنوان یکی از حدود شرعی در فهرست عناوین مجرمانه در نظام حقوق کیفری ایران جرم انگاری شده است. ماده ۱۸۵ قانون مجازات اسلامی به تعریف این جرم پرداخته و محارب را فردی وصف می‌کند که برای ایجاد رعب و وحشت و سلب آزادی و امنیت مردم دست به سلاح می‌برد که این وصف منطبق با تعریف فقهای امامیه از محاربه است. قانون گذار محاربه را جرمی علیه امنیت و آسایش عمومی قلمداد می‌کند که دارای چند خصوصیت می‌باشد. از جمله این خصوصیات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: عدم تأثیر هویت مرتکب اعم از مرد یا زن که مداخلیتی در تحقق جرم ندارد و یا اینکه سوءنیت خاص در این جرم شرط می‌باشد که مرتکب باید قصد اخافه مردم را داشته باشد و نکته بعد اینک محاربه جرمی مطلق است و همچنین جرم محاربه جرمی است که مقید به وجود وسیله است و وسیله در آن شرط است با وجود این شرایط و چند شرط دیگر این جرم شکل می‌گیرد؛ در مقابل جرم سیاسی از جمله موضوعاتی است که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مورد توجه خاص قرار گرفته و برای مقابله با آن از یک رژیم ارفاقی برخوردار گردیده است. اما علی‌رغم تکلیف قانون اساسی به قانون گذار عادی برای

تعیین حدود و ثغور. شرایط و موضوعات مرتبط با آن. تاکنون قانونی از تصویب قوه مقننه نگذشته است هر چند در سال های اخیر جهت انجام این مهم اقداماتی صورت گرفته است.

۳- مقایسه‌ی محاربه و تروریسم در حقوق کیفری ایران و مصر. پایان‌نامه. غیر دولتی - دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود - دانشکده ادبیات و علوم انسانی. ۱۳۹۲. کارشناسی ارشد

استاد راهنما: محمود مجیدی | استاد مشاور: محمدحسن حسنی | پدیدآور: هادی صفری نوده

چکیده: تروریسم زمانی ظهور می‌کند که از آزادی اندیشه. بیان. مذهب. جنبش‌ها و مجموع این مفاهیم که با دموکراسی توأم بوجود می‌آید. استفاده می‌کند. تروریسم هم چنان مشکل دولت‌های ناکام است که در آن قدرت مرکزی ضعیف و یا چنین قدرت هیچ بوجود نیامده است. حاکمیت ملی همواره مهمترین ارزش برای ملت‌ها بوده است و با توجه به تلاش حاکمان در جهت حفظ قدرت و حاکمیت خود و خطراتی که جرایم علیه امنیت می‌توانند برای حاکمیت و استقلال ایجاد نمایند. از گذشته مقررات سختی در مورد جرایم علیه امنیت وجود داشته است. محاربه. جاسوسی و تروریسم از عناوین مجرمانه مهم علیه امنیت می‌باشد که به دلایل مختلف. جایگاه ویژه‌ای را در مقررات جزایی ایران و مصر به خود اختصاص داده‌اند. اگرچه عناوین مجرمانه محاربه تروریسم به جهت شرایط مرتبط با ارکان مادی و روانی آن‌ها دارای شباهت‌هایی با یکدیگر می‌باشند اما سمت و سوی تحولات تقنینی این دو عنوان متفاوت با یکدیگر بوده است. محاربه از نظر فقهی و از نظر حقوقی ایران علی‌القاعده مفید به استفاده از اسلحه می‌باشد به این شکل تروریسم در حقوق مصر از هر طریق که ایجاد اخافه بشود. (ماده ۸۶: منظور از ترور در موارد مذکور در این قانون. انجام و اعمال هر گونه زور یا عنف یا تهدید یا ایجاد ترس است...) زمینه‌ی جرم تروریسمی ایجاد می‌شود. مبنای جرم‌انگاری محاربه در حقوق ایران آیه‌ی ۳۴ سوره‌ی مائده و در حقوق مصر اقتباس از کشورهای اروپایی است.